

HØRINGSSVAR FRA ALENeforeldreforeningen, gjeldende:

NOU 2009:22, Det du gjør, gjør det helt

Bedre samordning av tjenester for utsatte barn og unge.

Aleneforeldreforeningen vil med dette komme med våre synspunkter på Flatø-utvalgets utredning. Svaret gis både ut ifra vår medlemsgruppes behov og erfaringer som brukere og videre ut ifra foreningens ønske om å kunne påvirke tjenestenes samordningsutvikling i positiv retning, og vil derfor variere mellom

- 1)å påpeke utfordringer som vår medlemsgruppe opplever i møte med de ulike tjenesteytende instanser
- 2)å støtte utvalgets forslag, eller foreslå mulige løsninger/alternative tilnærminger til ulike problemstillinger.

Aleneforeldreforeningens medlemsgruppe består av ulike typer aleneforeldre, og vil følgelig kunne romme både enslige forsørgere og samværsforeldre, som bor heltid eller deltid alene med barnet/barna evt. sammen med ny partner eller også med andre familiemedlemmer (f. eks enslig forsørgers egne foreldre) eller i kollektivlignende fellesskap sammen med andre aleneforeldre. De lever således med svært ulike ordninger hva gjelder foreldreansvar, omsorg og avlastning, men med den fellesnevner at de av ulike årsaker ikke bor sammen med den andre av barnets foreldre.

Denne gruppen kan være ekstra sårbar i møte med offentlige tjenester for utsatte barn og unge: generelt fordi en ikke har den støtte og hjelp som samboende/gifte foreldre har i hverandre, og spesielt med tanke på at årsaken til at foreldrene ikke bor sammen kan skyldes konfliktfylt samlivsbrudd, manglende kjennskap til en av foreldrene (ukjent far, eller bruk av donor) eller en av foreldrenes død. Det er derfor særdeles viktig for aleneforeldre og deres barn at møtet med tjenestene ikke skal oppleves som ekstra belastende i form av å skulle orientere seg mellom en rekke ulike instanser via flere dører enn nødvendig, og derved forholde seg til en rekke ulike tjenesteytere – og deres i beste fall kompletterende, i verste fall motstridende, - løsninger på deres barns utfordring/er.

Generelle kommentarer til NOU'en:

Aleneforeldreforeningen ønsker først og fremst å understreke hvilket potensiale som ennå finnes innen forebyggende arbeid, noe som er det offentliges grunnstein i bidraget til trygge og gode oppvekstsvilkår. Målet med denne høringen må være todelt: å begrense antallet utsatte barn/unge, og å gi adekvat hjelp og optimalt samordnende tjenester til de som trenger det.

Vi vet at forbyggende arbeid både sparer skjebner, og i tillegg er samfunnsøkonomisk langt gunstigere, og ønsker at "bedre føre var, enn etter snar" heller skulle være regelen enn unntaket når det gjelder prioritering av barn og unge.

Gjennom **helsetjenesten** vil det være ønskelig å øke fokus på å forhindre uønsket graviditet, særlig rettet mot de yngste aldersgruppene som er under utdanning og uten tilknytning til arbeidslivet, og dermed er ekstra utsatt for å bli alene om ansvaret for barn, og dernest å havne i en vanskelig økonomisk situasjon. I tillegg vil det videre være nødvendig å forebygge samlivsbrudd og å øke midler, tilgjengelighet og kompetanse ved **familievernkontorene**, for å unngå at de faktiske samlivsbrudd eskalerer i konfliktnivå pga lang ventetid for rådgivning/mekling m.v.

Et annet velegnet forebyggende tiltak rettet direkte mot barn og unge, er tilbud om ulike fritidsaktiviteter. I mangfoldet av det som tilbys av aktiviteter innen sport og idrett, må en være observant i forhold til at dette på langt nær inkluderer alle. Fritidsklubber med mulighet for sosialt samvær med venner, bruk av spill og internett, utfoldelse av kunstneriske evner og anledning til nærkontakt med kvalifiserte fritidsklubbledere/trygge voksne og andre tilbud som inkluderer oppsøkende virksomhet rettet særlig mot ungdomsgruppen, ser ut til å være det første som legges ned når en kommune begynner med nedskjæringer. Skadevirkningene av dette er enorme, både for de ungdommene som står uten tilbud, og for samfunnet rundt som vil preges av ungdom "i drift", når de i mangel av annet å finne på, beveger seg inn i eksperimentering med rus og nærliggende problematisk atferd som f.eks nasking og hærverk.

Vi ser med bekymring på at aleneforeldre og deres barn er en gruppe som i rapporter fra barnevernet, statistikk fra SSB og en rekke undersøkelser og forskningsrapporter stadig trekkes frem som "utsatt gruppe", "hjelpetrengende", "ressurssvak" osv.

TF-rapport 270/2010, utført av Telemarksforskning på oppdrag fra KS FoU, setter også fokus på dette. Særlig alarmerende ser Aleneforeldreforeningen på at i en spørreundersøkelse referert i denne rapporten hentyder noen kommuner at terskelen for foreldre til å kontakte barnevernet er blitt "for lav", og at foreldre dermed oppfatter barnevernstjenesten som en "generell velferdsordning/servicestasjon".

Det er selvsagt viktig at ikke barnevernet skal utnyttes av ressurssterke foreldre som har behov for barnevakt, men en slik mistanke må ikke brukes til å overskygge det reelle behovet særlig enslige forsørgere kan ha. Vi vil derfor påpeke at enslige forsørgere ofte føler at behov for avlastning er nedprioritert og dessuten understreke at dette ikke på noen måte er å anse for et luksusbehov. Ethvert menneske drar nytte av tid til å dyrke en hobby, møte venner, dra på ferie og lignende, og at aleneforeldre får anledning til å hygge seg og samtidig bygge opp et overskudd, vil også komme barna til gode.

Det er en stor påkjenning for denne gruppen å bli møtt (både av samfunnet og fra offentlige hjelpeinstanser) med fordommer mot et behov for fritid, og at en slik avlastning ikke skal være mulig uten å selv måtte gi bekymringsmelding til barnevernet. Konsekvensen av dette er at mange aleneforeldre ikke søker hjelp idet de ser nytten, behovet og den forebyggende effekten dette kan ha, mens de fremdeles har overskuddet til å inneha en slik selvinnsikt dette krever. I stedet venter de til det er for sent, og blir derved senere møtt med at utenforstående sender bekymringsmeldinger som fører til tiltak med større grad av ufrivillighet og tvang. Situasjonen er da kanskje blitt så kompleks at de ikke evner å se behovet for hjelp, og i stedet oppfatter tiltakene som truende. For den enkelte familie er det lite relevant om avlastning tilbys av barnevernet som et forebyggende tiltak, eller på annen måte blir en del av en kommunes tjenesteytelser.

Derimot er graden av frivillighet og dermed følelsen av å bli tatt på alvor før situasjonen er kritisk, svært sentral. Aleneforeldreforeningen vil derfor arbeide med å innføre ordningen med avlastningstilbudet "Rødhette"

(<http://www.aleneforeldreforeningen.no/index.php?mod=plink&id=3593>)

til flere byer i Norge. Ordningen er et godt eksempel på nyttig forebyggende arbeid, i samarbeid med Oslo kommune, og burde inkluderes som en ønsket del av andre kommuners planer for forebyggende virksomhet.

Aleneforeldreforeningens kommentarer til forslagene i NOU 2009:22

Forslag 6.2.4:

Bestemmelse om individuell plan forankres i opplæringsloven og barnehageloven.

Alle mottakere av individuell plan skal ha rett til å få oppnevnt en personlig koordinator. Den personlige koordinators plikter presiseres i forskrift.

Kommentar: Aleneforeldreforeningen støtter forslaget, men kravet om at behovet for at tjenesten må være av langvarig art, må fjernes.

Det må avklares hvilke yrkesgrupper som er best egnet til å inneha rollen som personlig koordinator, med tanke på kontinuitet i oppfølgingen.

Forslag 6.3.5 :

For å sikre et godt psykisk helsetilbud til barn og unge, endres kommunehelsetjenestelovens § 1-3 ved at det tas inn en bestemmelse som tydeliggjør kommunenes ansvar for å etablere tjeneste for psykisk helsearbeid.

-Det etableres en handlingsplan for styrket psykologtjeneste i kommunene finansiert ved øremerkede midler.

Kommentar: Aleneforeldreforeningen støtter forslaget, men ønsker å presisere at det kreves en annen type kunnskap for å snakke med og behandle barn enn voksne, og legger derfor til grunn at psykologtjenesten også må bestå av psykologer med spesialisering/videreutdanning rettet mot barn, eller knytte til seg/samarbeide med yrkesgrupper som har dette som en naturlig del av sin profesjon.

Forslag 6.4.3:

Kommunene gis ansvar for at det gjennomføres en generell kartlegging i form av en sjekkliste for å identifisere barn og familier med risikofaktorer. Kartleggingen må foretas med faste

intervaller. Kartleggingen skal omfatte barnets sosiale, emosjonelle, og atferdsmessige utvikling. Hensikten med kartleggingen skal være å fastslå mestring av forventede milepæler, og en tidlig identifisering av barn men behov for en grundigere kartlegging og oppfølging av et samlet hjelpeapparat.

Kommentar: Aleneforeldreforeningen ser forslaget gode intensjon. Samtidig ønsker vi å gjøre oppmerksom på mulige negative konsekvenser. Utsatte barn og unge og deres foresatte er stadig gjenstand for kartlegging og vurderinger, hvor de scorer dårlig. Selv om det er viktig å systematisere kunnskap om disse familiene, må en ikke se bort ifra konsekvensene av at barn føler at de kommer til kort i mestringsprøver, eller at foreldre føler at de "stryker" som gode foreldre i en rekke ulike undersøkelser.

Dette kan virke som en belastning og derved heller svekke enn styrke barn og foreldre. Det kan utløse en rekke tiltak i offentlig regi, i stedet for å styrke barn og foreldre slik at de selv kunne fått anledning til å forbedre sin egen situasjon.

Aleneforeldreforeningen mener det er langt mer å tjene på å øke barnehagens, skolens og SFO's bemanning, både med hensyn til antall voksne per barn og økt differensiert kompetanse. Dette som en svært naturlig følge av innføringen av full barnehagedekning, som gir tilgang til generelt forebyggende aktivitet, til en større barnegruppe enn tidligere.

Førskolelærere og læreres primære oppgaver er av utdanningsmessig art, innen ulike emner/fag, i ulik form og på ulike nivå. Fremfor å utvide førskolelærere/læreres kjernekompetanse til å skulle inkludere helse- og sosialfaglige arbeidsområder burde yrkesgrupper som spesialpedagoger, helsesøstre/sykepleiere, barnevernspedagoger, pedagogisk-psykologiske rådgivere, sosionomer og vernepleiere i langt større grad enn i dag inkluderes, særlig i barnehagene, og også i skolen.

Disse profesjonene har kompetanse på forebygging og håndtering av problematisk/uønsket atferd både for det enkelte barn som individ og i grupper, og vil derved være et kompletterende element for at førskolelærere og lærere skal kunne undervise under optimale forhold for seg selv og barnehagebarna/elevne. De vil også kunne analysere barns sosiale mestring og sette inn tiltak av mer uformell og forebyggende art, enn nok en nasjonal kartlegging.

Foreningen ønsker videre å presisere at det er en heltids tilstedeværelse som menes, og ikke en oppstykket tilgjengelighet (eksempelvis enkelttimer, en eller to dager i uken). Representanter for nevnte yrkesgrupper burde settes ned i et utvalg og foreslå egnet antall stillinger per barnehage/skole, per x antall barn, som siden bør forankres i lov.

Forslag 6.5.6:

Det statlige barnevernet og helseforetakene oppretter felles institusjoner for barn og unge med behov både for tilrettelagt omsorgstilbud og tverrfaglig behandling. Omfang og organisering av slike institusjoner vurderes nærmere.

Det tas inn en lovbestemmelse i spesialisthelsetjenesteloven som pålegger de regionale helseforetakene å samarbeide med statlig regional barnevernmyndighet om institusjonsplassering av barn og unge.

Det tas inn en bestemmelse i psykisk helsevernloven hvor helseforetakene forpliktes til å fremskaffe institusjonsplass i de situasjoner hvor fylkesnemnda treffer vedtak om plassering i institusjon underlagt det psykiske helsevernet. (Utvalgsmedlem Kirsten Djupesland har tatt dissens, jf. pkt. 6.5.5)

Det opprettes et eget tvisteløsningsorgan som kan løse uenighet mellom det psykiske helsevernet og barneverntjenesten der det er avklart at barnet er i behov for døgnplass, men der uenigheten er knyttet til spørsmålet om hvilken type institusjon barnet skal få plass i. Det presiseres i spesialisthelsetjenesteloven § 3–1, andre ledd at et døgnbasert tilbud til barn og unge skal være tilgjengelig uavhengig av tjenestemottakers alder, og at tilbudet skal være under kontinuerlig drift.

Kommentar: Aleneforeldreforeningen støtter forslaget, men legger til følgende:

-det er nødvendig med en klar ansvarfordeling både for økonomisk og faglig ansvar og oppfølging.

- enda et tvisteløsningsorgan kan virke som nok en dør inn for vår medlemsgruppe. Det vil derfor være ønskelig at dette innføres som et prøveprosjekt slik at en ser hvordan det vil fungere, før det evt. vedtas som en permanent løsning.

Forslag 6.6.3:

Formålsbestemmelsen i barnevernsloven endres slik at barneloven blir å forstå som en rettighetslov sett fra barnets ståsted.

Kommentar: Aleneforeldreforeningen støtter forslaget og understreker at dette bør skje snarest mulig.

Enslige forsørgere som søker hjelp hos barnevernet på eget initiativ, føler seg sviktet når de møtes med avslag om hjelp og tiltak, hvor saksbehandler muntlig formidler at de ser behovet, men likevel ikke kan tilby hjelp grunnet at de begrensede midlene som er tilgjengelig må forbeholdes saker av større alvorlighetsgrad. De skriftlige vedtak fortier imidlertid dette som årsak, og beskriver at barnet/familien ser ut til å klare seg ved egen hjelp. En slik dobbelkommunikasjon er kun egnet til å ødelegge den tilliten til tjenesteytende instanser som er nødvendig for et godt samarbeid med foreldre, og vil være hemmende hvis ny kontakt blir nødvendig på et senere tidspunkt. Særlig alvorlig er det hvis familien senere møtes med tiltak som er mer inngripende enn det de i utgangspunktet søkte om. En risikerer både at tilliten og kommunikasjonen er av kvalitetsmessig dårlig art, og dessuten at foreldre videre fraskriver seg noe av ansvaret og skylder på at hjelpen ikke ble satt inn ved tidligere forespørsel.

Aleneforeldreforeningen ønsker å presisere at ansvaret ligger både hos den aktuelle saksbehandler og hos bevilgende myndighet. Saksbehandler er forpliktet til å la hensyn til barnet komme foran hensyn til økonomi, og derved altså fatte vedtaket på et faglig heller enn økonomisk grunnlag. Men foreningen ser også det enorme krysspresset en saksbehandler sitter i mellom lojalitet til brukerne kontra lojalitet til arbeidsgiver. Vi mener derfor at vedtak om å unnlate å sette inn forebyggende tiltak på et tidlig stadium i hovedsak skyldes manglende politisk vilje til å bevilge tilstrekkelige midler.

Vi mener videre at barnevernet må gis betydelige økte resurser for å kunne imøtekomme utsatte barn og unges behov, og da særlig i form av økt antall stillinger

innen det kommunale barnevernet. Slik dagens situasjon er, med altfor mange saker per saksbehandler resulterer det i for lite tid til forsvarlig saksbehandling, og yrkesgruppene som arbeider innen barnevernet gis derved ikke mulighet til å bruke den kompetanse de har. Dette går utover tjenestemottakerne så vel som det gir tjenesteytende saksbehandler begrenset handlingsrom og følelsen av å ikke få utrettet nødvendige oppgaver. Det er viktig at saksbehandlere har nok tid og ressurser til å ta brukerne på alvor.

Aleneforeldreforeningen mener at det er nødvendig å øremerke midlene for å sikre at kommunene ikke sulteforer tjenesteytelser til barn og unge grunnet dårlig økonomi. Intet underskudd kan forsvare bruken av midler tiltenkt barn og unge, til andre poster på budsjettet, men likevel viser erfaringen at det er dette som skjer-og derfor er øremerking av disse midlene et nødvendig og viktig grep.

Utvalget har selv påpekt at " I inntekstssystemet for kommunene er antall barn og antall skilte de viktigste kriteriene for beregning av behovet for barneverntjenester" (s. 21, kap.2). Videre er utvalget også kjent med at barn og unge i familier med lav inntekt er mer utsatt enn i familier med en god økonomi. Det er dessverre tilfellet at enslige forsørgere og deres barn er en av de dominerende gruppene med behov for barnevernets tjenester. Det er også opplagt at en medvirkende årsak til dette er at mens forskjellen mellom 1 og 2 inntekter i en husstand er svært merkbar, er utgiftene til bolig og livsopphold ganske konstant, uavhengig av om det er en voksenperson mindre i husstanden.

Foreningen legger til grunn at overgangsstønaden er en viktig ordning, som må opprettholdes og oppjusteres fremfor å avvikles eller innskrenkes. Likevel advarer vi mot at økonomiske ytelser ikke må brukes uten å stille krav, som et frikjøp fra å yte andre og like nødvendige tjenester. Det burde utarbeides kraftigere virkemidler, som økt overgangsstønad for enslige forsørgere som er under utdanning, og bedre avlastningsrettigheter som gir rom for reell tid til studiene. Dette vil være med på å bekjempe fattigdomsproblematikken deler av gruppen omfattes av, slik at de over tid vil kunne klare seg uten støtte fra det offentlige.

Forslag 6.7.4:

Sosialtjenestelovens resterende del, kommunehelsetjenesteloven og eventuelt barnevernloven etableres som ett felles lovverk, jf. NOU 2004:18.

Kommentar: Aleneforeldreforeningen går imot at barnevernloven skal inngå i ett felles lovverk, og begrunner dette med at barn står i en særstilling i samfunnet hvor de til enhver tid er avhengig av at voksne ivaretar og beskytter deres interesser, enten det er foreldre/foresatte eller offentlige instanser. Det kreves derfor særskilt beskyttelse av barns rettssikkerhet i et eget lovverk til dette formålet. Å innlemme barnevernloven i ett felles lovverk, kan virke til at gruppen blir mindre synlig .

Forslag 6.8.3:

Det igangsettes en samlet gjennomgang av rettsoppfatninger og praksis når det gjelder taushetsplikt og opplysningsplikt i de ulike fagmiljøene som arbeider med barn og unge. Et slikt arbeid må sees i sammenheng med de forslag som ble fremmet i NOU 2004:18 om ny felles helse- og sosiallovgivning på kommunalt nivå.

Kommentar: Aleneforeldreforeningen støtter dette forslaget og anser det som et godt utgangspunkt for å unngå ulik praksis av taushetsplikt og opplysningsplikt.

Aleneforeldreforeningen kjenner dessuten til konkrete eksempler på at manglende kjennskap til regler for taushetsplikt i tjenesteytende instanser har ført til at foreldre som av ulike årsaker ikke skal ha informasjon (f.eks foreldre som har utøvet vold mot barnet) likevel klarer å innhente dette på grunnlag av status som forelder. Selv om dette ikke direkte omhandler taushetsplikt med tanke på å bedre informasjonsflyt mellom ulike instanser, kan konsekvensene for den forelderen som har foreldreansvaret, og for barnet selv være store, og dermed sette nødvendig tillit og videre samarbeid med nødvendige instanser på spill.

Forslag 6.9.4

Det foretas en gjennomgang av de polikliniske refusjonstakstene innen det psykiske helsevernet for barn og unge med tanke på om prissettingen kan påvirke omfang av samarbeidet med andre tjenester.

Kommentar: Aleneforeldreforeningen støtter forslaget, med ønske om at det skal legges vekt på å unngå at vedtak/tiltak fattes på økonomisk grunnlag, fremfor hensyn til faglige kvalitetskrav for å sikre barn og unge et best mulig tilbud.

Forslag 6. 10. 2:

PP-tjenesten, psykologer, og helsesøstre gis henvisningsrett til det psykiske helsevernet for barn og unge.

Kommentar: Aleneforeldreforeningen støtter forslaget.

Aleneforeldreforeningen takker for muligheten til å komme med vårt bidrag, og ønsker lykke til med arbeidet videre.

Brit Hov
Leder

Siv Lyngtun
Styremedl